

יחסי ישראל-אפריקה: עלייה, נפילה וחזרה של קשר מיוחד

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
התכנית ללימודי אפריקה
ימי שלישי, 15:16-17:45, סמסטר א', תשפ"ו
ד"ר איתמר דובינסקי, itamardu@bgu.ac.il

קורס זה יבחן את הקשרים המשתנים של ישראל עם מדינות אפריקה שמדרום לסהרה. הקורס יסקור את האינטרסים האידיאולוגיים, הכלכליים, התרבותיים והחברתיים הישראליים והאפריקאים אשר השפיעו על מידת הקירבה של ישראל לאפריקה. השיעורים הראשונים יתמקדו ביחסים בין הציונות וישויות אפריקאיות במחצית הראשונה של המאה ה-20. לאחר מכן, הקורס ידון בשלוש התקופות המרכזיות להבנת היחסים בין ישראל ומדינות אפריקה העצמאיות: תקופת ירח הדבש (שנות ה-50 עד 1973), תקופת הגירושין (1973 עד שנות ה-90) ותקופת החזרה (שנות ה-90 עד ימינו). לצד התמקדות בשחקנים הפוליטיים מישראל ומדינות אפריקה, הקורס יבחן גם את הייצוגים של אפריקה בחברה ובתרבות הישראלית.

משקל בציון הסופי

נוכחות והשתתפות בכיתה - 10% – נוכחות חובה. היעדרות מעל למכסה המותרת משמעה ציון נכשל בקורס. השתתפות פעילה בכיתה על בסיס חומרי הלימוד.

פורום אקטואליה – 20% - פרסום שתי הודעות בפורום הקורס: הודעת אקטואליה ותגובה. ההודעה הראשונה תתמקד בידיעה אקטואלית לבחירת הסטודנט ותסביר כיצד היא מרחיבה על חומר הלימוד השבועי, תוך התייחסות וציטוט מתוך חומר הלימוד. התגובה תתייחס להודעה של סטודנט מהכיתה תוך הרחבה עליה. כל הודעה תהיה באורך של פיסקה.

עבודת מחקר – 30% - סקירה של הפעילות העכשווית של שגרירות ישראלית באפריקה ומקבילתה האפריקאית בישראל. העבודה תנתח את החשיבות של כל שגרירות תוך התבססות על מידע שייאסף ישירות מהשגרירות (דרך ראיון או התכתבות) ושילוב עם חומרי הלימוד וקטעי אקטואליה רלוונטיים. הציון מורכב מתיאום המדינה הנחקרת עד מחצית הסמסטר (5%), הצגה קצרה של ממצאי המחקר בשיעור האחרון של הסמסטר (5%) והגשת המחקר המלא עם סיום הסמסטר (20%). אורך המחקר 1,500 מילה. עבודת אמצע ועבודה מסכמת – 40% - העבודות יתמקדו בשאלות מחומרי הלימוד. אורך כל עבודה 1,500 מילה.

סה"כ - 100%. ציון עובר – 56.

*למשרתי.ות מילואים – הערכה חלופית תתאפשר על ידי הגשת שלוש המטלות (80%) והידועות בפורום (20%) לאחר סיום המילואים.

1. 28.10 - היכרות

שלר, לין. מבוא. לבטים פוסטקולוניאליים: עיונים בתולדות יחסי ישראל ומדינות אפריקה, פרדס (2025): עמ' 7-20.

2. 4.11 - הציונות ואפריקה עד מחצית המאה ה-20

בר-יוסף, איתן. מאוגדה ועד ארץ לובנגולו: ההרפתקה האפריקנית בדמיון הציוני. וילה בג'ונגל: אפריקה בתרבות הישראלית, מכון ון ליר (2013): עמ' 26-68.

3. 11.11 - ירח הדבש

עודד, אריה. פרק ראשון: ירח הדבש. אפריקה וישראל, מאגנס (2011): עמ' 3-56.

4. 18.11 - הגירושין והחזרה

עודד, אריה. פרק שלישי: תהליך ניתוק היחסים. אפריקה וישראל, עמ' 105-150. עודד, אריה. פרק שישי: ישראל חוזרת לאפריקה. עמ' 227-273.

5. 25.11 - גאנה

לוי, זק. ישראל וגאנה, 1957 – 1966: עלייתו ונפילתו של קשר מיוחד. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 21-42.

6. 2.12 – ניגריה

דובינסקי, איתמר ולין שלר. משה בית הלוי והנשרים הירוקים: הפוליטיזציה של עיתונות הספורט בניגריה. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 127-152.

7. 9.12 - הסאהל

לובוצקי, אשר. "אסלאם שונה מזה הידוע לנו מהמזרח התיכון": תפיסת האסלאם האפריקאי במסגרת התפתחות יחסי ישראל והסאהל, 1958 – 1965. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 43-68.

8. 16.12 - זמביה

שלר, לין. דילמות של דיפלומטיה פוסטקולוניאלית: זמביה, קנת קאונדה והמשבר במזרח התיכון, 1964 – 1973. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 207-236.

9. 23.12 - דרום אפריקה

דובינסקי, איתמר. משחקים עם החרם: חשיבותה הספורטיבית של דרום אפריקה לישראל בתקופת האפרטהייד. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 264-238.

10.12 - אתיופיה

ארליך, חגי. ברית ושב: אתיופיה וישראל בימי הילה-סלאסה. מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה (2013): עמ' 31-15.

11.1.6 – מהגרי עבודה ומבקשי מקלט

צבר, גליה. "אתם לא רוצים אנשים שחורים מאפריקה. אתם אומרים לי ללכת": השיבה הביתה (?) של מבקשי מקלט מדרום סודאן. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 332-297.

12.1.13 - תרבות

בר-יוסף, איתן. אפילוג: אפריקה זה כאן. וילה בג'ונגל, עמ' 266-252.

Dubinsky, Itamar. "Backward, homogenized, and commodified: The representation of African football through the Israeli media." *Soccer & Society* (2022): 1-15.

13.1.20 - סיכום ומצגות סטודנטים\ות

חזן, נעמי. אחרית דבר. לבטים פוסטקולוניאליים, עמ' 348-333.

Israel's relations with African Countries: The Rise, Fall, and Return of a Special Tie

This course will examine the changing relations between Israel and various Sub-Saharan countries. The course will cover the Israeli and African ideological, economic, cultural, and social interests that shaped the relations between the sides. The first lessons will focus on the relations between Zionism and African actors until the first half of the 20th century. Afterward, the course will deal with three main post-colonial eras: the honeymoon (1950s-1973), the divorce (1973-1990s), and the return (1990s-the present day). The course will extend beyond the roles political actors play in shaping the links between Israel and African states through the analysis of the representations of Africa within the Israeli culture.